

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

N Á L E Z

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 114/2017-87

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 17. decembra 2019 v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovcej a zo sudcov Petra Molnára (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetihó prerokoval ústavnú sťažnosť obchodnej spoločnosti Slovenské elektrárne, a. s., Mlynské nivy 15781/47, Bratislava, IČO 35829052, zastúpenej spoločnosťou Allen & Overy Bratislava, s. r. o., Pribinova 4, Bratislava, v mene ktorej koná advokát a konateľ Mgr. Martin Magál, LL.M., vo veci namietaného porušenia základného práva vlastniť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu zaručeného čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na pokojné užívanie majetku zaručeného čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 4 Co 511/2012-327 z 23. apríla 2014 a výrokom uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 5. mája 2016 v konaní sp. zn. 3 Cdo 567/2014 o trovách konania a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodnej spoločnosti Slovenské elektrárne, a. s., na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Bratislave č. k. 4 Co 511/2012-327 z 23. apríla 2014 v jeho výroku o potvrdení rozsudku súdu prvej inštancie v časti potvrdenia výroku o náhrade trov konania na súde prvej inštancie a vo výroku o náhrade trov odvolacieho konania porušené boli.

2. Základné právo obchodnej spoločnosti Slovenské elektrárne, a. s., na súdnu ochranu zaručené čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie zaručené čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 5. mája 2016 v konaní sp. zn. 3 Cdo 567/2014 vo výroku o náhrade trov dovolacieho konania porušené boli.

3. Rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 4 Co 511/2012-327 z 23. apríla 2014 vo výroku o potvrdení rozsudku súdu prvej inštancie v časti potvrdenia výroku o náhrade trov konania na súde prvej inštancie a vo výroku o náhrade trov odvolacieho konania zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

4. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 5. mája 2016 v konaní sp. zn. 3 Cdo 567/2014 vo výroku o náhrade trov dovolacieho konania zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

5. Krajský súd v Bratislave a Najvyšší súd Slovenskej republiky sú povinné nahradiť obchodnej spoločnosti Slovenské elektrárne, a. s., spoločne a nerozdielne trovy konania v sume 303,16 € (slovom tristotri eur a šestnásť centov) na účet jej právneho zástupcu spoločnosti Allen & Overy Bratislava, s. r. o., Pribinova 4, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Vo zvyšnej časti sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a sťažnostná argumentácia

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 13. júla 2016 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti Slovenské elektrárne, a. s., Mlynské nivy 15781/47, Bratislava (ďalej len „sťažovateľ“, v citáciách aj „navrhovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva vlastniť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu zaručeného čl. 46 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a práva na pokojné užívanie majetku zaručeného čl. 1 ods. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 4 Co 511/2012-327 z 23. apríla 2014 (ďalej len „napadnutý rozsudok“) v spojení s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) z 5. mája 2016 v konaní sp. zn. 3 Cdo 567/2014 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ vystupoval ako žalobca v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava II (ďalej len „okresný súd“) vedenom pod sp. zn. 51 C 81/2012, ktorého predmetom bol uplatnený nárok na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej správy, a to v sume 94 486 116 € s príslušenstvom. Žalovaným bola Slovenská republika – Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Mierová 19, Bratislava (ďalej aj „odporca“ alebo „ministerstvo“).

3. Uplatnený nárok sťažovateľ odvodzoval od skutočnosti, že ministerstvo mu rozhodnutím č. 5/2008 z 3. júla 2008 uložilo podľa § 15 ods. 3 písm. a) v spojení s § 3 ods. 2 písm. f) zákona č. 656/2004 Z. z. o energetike a o zmene niektorých zákonov v znení účinnom v rozhodnom čase povinnosť vo všeobecnom hospodárskom záujme dodať

v rokoch 2009 a 2010 elektrickú energiu „a) v množstve najmenej 6 TWh za cenu určenú Úradom pre reguláciu sieťových odvetví pre odberateľov elektriny v domácnosti a malé podniky“ s určenou výškou odberu elektriny, resp. „b) dodať elektrinu podľa písmena a) koncovým dodávateľom elektriny pre domácnosti a malé podniky pod podmienkou, že títo dodávatelia dodajú takto nakúpenú elektrinu v rokoch 2009 a 2010 výhradne pre účely podľa písmena a)“. Na rozklad sťažovateľa minister hospodárstva Slovenskej republiky (ďalej len „minister“) rozhodnutím č. 102/2008 z 26. septembra 2008 prvostupňové rozhodnutie ministerstva čiastočne zmenil „tak, že povinnosť dodať elektrickú energiu skupinám odberateľov uvedených v bodoch 1, 2 a 3 sa uplatní v množstve zodpovedajúcom spotrebe týchto skupín odberateľov, a to najviac v množstve 6 TWh ročne. Časť b) bola zmenená tak, že sťažovateľ musí dodať elektrickú energiu podľa písm. a) dodávateľom elektrickej energie pre domácnosti a malé podniky pod podmienkou, že títo dodávatelia dodajú túto elektrickú energiu v rokoch 2009 a 2010 výlučne na účely uvedené v písm. a)“. Sťažovateľ rekapitulované administratívne rozhodnutia napadol žalobou podľa druhej hlavy piatej časti zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení platnom a účinnom v rozhodnom čase (ďalej len „OSP“), pričom krajský súd rozsudkom č. k. 4 S 168/2008-225 z 3. júla 2009 rozhodnutie ministra ako nezákonné zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Najvyšší súd rozsudkom z 18. marca 2010 v konaní sp. zn. 8 Sžo 360/2009 prvostupňový rozsudok krajského súdu potvrdil. Následne minister rozhodnutím č. 10/2010 z 25. augusta 2010 prvostupňové rozhodnutie ministerstva č. 5/2008 z 3. júla 2008 zrušil.

4. O uplatnenom nároku sťažovateľa na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej správy okresný súd rozsudkom č. k. 51 C 81/2012-202 z 19. júla 2012 rozhodol tak, že žalobu zamietol a sťažovateľa zaviazal zaplatiť odporcovi náhradu trov konania v sume 1 818 503,89 €.

5. Sťažovateľ podal proti prvostupňovému rozsudku okresného súdu odvolanie, o ktorom krajský súd rozsudkom č. k. 4 Co 511/2012-327 z 23. apríla 2014 rozhodol tak, že prvostupňový rozsudok okresného súdu potvrdil a sťažovateľovi uložil povinnosť zaplatiť odporcovi náhradu trov odvolacieho konania v sume 227 312,98 €. Krajský súd sa stotožnil so závermi okresného súdu, ktorý „konštatoval, že v zrušenom rozhodnutí absentuje určenie

ceny, za akú je navrhovateľ povinný vykonať dodávky elektriny s tým, že prípadná škoda by mohla vzniknúť iba v dôsledku rešpektovania ceny uvedenej v cenovej regulácii, nie však v dôsledku zrušujúceho rozhodnutia. Atribútom príčinnej súvislosti je v prvom rade priamosť pôsobenia príčiny na následok, keď príčina priamo a bezprostredne predchádza následku a vyvoláva ho. Súd prvého stupňa v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázal na sled jednotlivých skutkových okolností, ktoré opísal v odôvodnení svojho rozhodnutia a uzavrel, že navrhovateľom tvrdený stav mohol byť zapríčinený len spojením viacerých príčin a následkov, v ktorej reťazi je rozhodnutie Ministerstva hospodárstva SR č. 5/2008 len jedným prvkom. Konštatoval, že samotné rozhodnutie, na ktoré navrhovateľ poukázal... nemohlo spôsobiť samo o sebe tento stav a teda nemalo bez ďalšieho za následok to, že navrhovateľovi vznikla ním tvrdená škoda... rozhodnutím ministerstvo stanovilo len povinnosť dodať elektrinu v určitom množstve, určitým osobám, počas určitého obdobia, nestanovilo však cenu takto dodanej elektrickej energie. Konkrétna výška ceny bola určená úradom pre reguláciu sieťových odvetví pod č. 0012/2009/E, zo dňa 27/10/2008... To znamená takéto rozhodnutie ministerstva... nebolo spôsobilé vyvolať škodu samo o sebe, jednak preto, že nebolo vykonateľné, keď škodu môže spôsobiť len také rozhodnutie, ktoré je spôsobilé vykonať právne účinky, pričom takéto rozhodnutie nie je tou podstatnou, priamou a značnou príčinou... Správne súd prvého stupňa vychádzal z vykonaného dokazovania a vykonal i test conditio sine qua non a dospel k správne záveru, že zo zrušeného rozhodnutia Ministerstva... nie je možné vyvodzovať existenciu škody vo väzbe na konkrétne zmluvné obchodné vzťahy, do ktorých navrhovateľ vstúpil, keď navrhovateľ mal pri tom zároveň rešpektovať i rozhodnutie vydané úradom pre reguláciu sieťových odvetví, ktorým bola určená konkrétna cena, za ktorú mal navrhovateľ povinnosť predmetné obchody realizovať. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvého stupňa, že medzi namietaným rozhodnutím a možným vznikom škody na strane navrhovateľa neexistuje nevyhnutná priama príčinná súvislosť...“.

6. Krajský súd po skutkovej stránke zdôraznil, že „pokiaľ navrhovateľ... v priebehu prvostupňového konania tvrdil, že škoda mu vznikla spoločným pôsobením rozhodnutia ministerstva a cenovým rozhodnutím, záver súdu prvého stupňa o tom, že vo vzťahu k cenovému rozhodnutiu nie je naplnený predpoklad vyžadovaný zákonom č. 514/2003 Z. z.

a to zrušenie rozhodnutia pre jeho nezákonnosť, bol správny, navrhovateľ totiž nevyužil voči cenovému rozhodnutiu všetky procesné možnosti na dosiahnutie zrušenia takéhoto rozhodnutia ako nezákonného, keď proti tomuto rozhodnutiu síce podal odvolanie, avšak v konečnom dôsledku nepodal žalobu na súd, v ktorej by bol žiadal preskúmanie jeho zákonnosti“.

7. Krajský súd neakceptoval ani odvolací dôvod sťažovateľa mieriaci na výrok rozsudku okresného súdu o náhrade trov konania. Sťažovateľ totiž poukazoval na „zmluvu o právno-poradenských službách... na základe ktorej mal právny zástupca odporcu stanovenú zmluvnú odmenu vo výške 165,97 € za hodinu vrátane DPH, pričom zároveň hodnota zakázky bola 200.000,- € bez DPH, ktorá znamenala maximálnu predpokladanú hodnotu právnych služieb v zmysle vyššie uvedenej zmluvy“. Preto okresný súd „mal postupovať tak, že plne úspešnému odporcovi mal priznať náhradu trov právneho zastúpenia len vo výške, ktorú si dohodol odporca so svojím právnym zástupcom, teda do maximálnej výšky 200.000,- € + DPH, nakoľko priznaním vyššej odmeny by došlo k bezdôvodnému obohateniu sa odporcu“. Krajský súd k tejto námietke uviedol, že „zmluva o právno-poradenských službách, na ktorú poukázal navrhovateľ vo svojom odvolaní, je zmluva, ktorú uzatvoril klient so svojím advokátom, teda ide o zmluvný vzťah medzi dvoma stranami. Nezávisle od tejto dohodnutej zmluvnej odmeny postupuje súd pri stanovení odmeny právnemu zástupcovi v zmysle ustanovení o tarifnej odmene.“.

8. V dovolaní proti odvolaciemu rozsudku krajského súdu sťažovateľ namietal vadu odňatia možnosti konať pred súdom «tým, že prvostupňový a odvolací súd sa nevyrovnali s ním nastolenými podstatnými argumentmi, ktorých analýza je pre správne rozhodnutie kľúčová. Navrhovateľ položil v odvolaní tri zásadné právne otázky (1. či rozhodnutie MH bolo príčinou navrhovateľovej škody, 2. či bolo postačujúcim, že išlo o jednu z viacerých príčin vzniku škody, 3. či v prípade „reťazenia“ viacerých príčin spočívajúcich v niekoľkých nezákonných rozhodnutiach treba najprv úspešne napadnúť samostatne nezákonnosť každého individuálneho aktu... ktorý tvoril súčasť reťaze vedúcej k vzniku škody, alebo stačí „zažalovať nezákonnosť jedného konkrétneho rozhodnutia, bez ktorého by škoda nevznikla“) odvolací súd mu ale na tieto otázky nedal primeranú odpoveď.

Odvolací súd... nevenoval pozornosť otázke kumulatívnej kauzality, nezaoberal sa možnosťou solidárnej zodpovednosti viacerých škodcov za škodu podľa § 438 Občianskeho zákonníka a odmietol vykonať ohľadom najpodstatnejšej príčiny vzniku škodu test conditio sine qua non. Oba sudy nepriznali adekvátny význam argumentácii navrhovateľa, ktorou poukazoval na to, že konanie oboch orgánov, ktoré vyústilo do vydania rozhodnutia MH a rozhodnutia ÚRSO, bolo konaním jediného škodcu – Slovenskej republiky. Rozhodnutie odvolacieho súdu je založené na nejasných a neurčitých právnych konceptoch... ktoré bližšie nevysvetlil. Odvolací súd sa odklonil od ustálených názorov právnej praxe... Prevzal pritom argumentáciu prvostupňového súdu bez toho, aby sa vyrovnal s odvolacími argumentmi navrhovateľa.».

9. V dovolaní sťažovateľ doplnil, že síce «v prvostupňovom aj odvolacom konaní zastával názor, že príčinou jeho škody bolo rozhodnutie MH, preto sa „otázkou zákonnosti Cenového rozhodnutia vo svojich predchádzajúcich podaniach podrobnejšie nezaoberal“», no «zastáva názor, že rozhodnutie ÚRSO bolo vydané orgánom prekračujúcim svoje právomoci. Pokiaľ odvolací súd na túto významnú skutočnosť neprihliadol a vôbec neskúmal oprávnenie tohto orgánu vydať rozhodnutie... odňal navrhovateľovi možnosť konať pred súdom. V prvostupňovom aj odvolacom rozhodnutí je zmienka o tom, že rozhodnutie ÚRSO nemohlo viesť k „vzniku zodpovednosti štátu“ za navrhovateľovu škodu aj preto, lebo v prípade tohto rozhodnutia nedošlo k predbežnému prerokovaniu na orgáne, ktorý ho vydal. Tento právny názor, okrem toho, že je nesprávny (predbežné prerokovanie nároku nie je podmienkou vzniku práva na náhradu škody, ale procesnou podmienkou uplatnenia nároku na súde), mal za následok odňatie možnosti navrhovateľa konať pred súdom... Odvolací súd „rovnako odňal navrhovateľovi možnosť konať pred súdom tým, že bez ďalšieho potvrdil filozofiu zvolenú prvostupňovým súdom pri priznaní neúmerne vysokej náhrady trov konania odporkyne bez toho, aby sa čo len pokúsil formulovať právny základ na jej priznanie“. Jeho rozhodnutie je aj v tomto smere zmätočné, nedostatočne odôvodnené, nepreskúmateľné a zakladajúce procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p.».

10. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľa uznesením z 5. mája 2016 v konaní sp. zn. 3 Cdo 567/2014 odmietol. Rekapitulujúc vlastnú relevantnú judikatúru konštatoval, že nedostatočnosť odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu nezakladá vadu podľa § 237 ods. 1 písm. f) vtedy platného a účinného OSP, ale len dovolací dôvod už prípustného dovolania (iná vada konania než vada zmätočnosti). Len výnimočne, *„keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku... V danom prípade odvolací súd v odôvodnení napadnutého rozhodnutia uviedol stručne rozhodujúci skutkový stav, opísal priebeh konania, výsledky dokazovania, vysvetlil, čoho sa navrhovateľ domáhal, čo odporkyňa uvádza na svoju obranu, čím navrhovateľ argumentoval v odvolacom konaní... citoval právne predpisy, ktoré aplikoval na prejednávaný prípad a z ktorých vyvodil svoje právne závery. Prijaté právne závery primerane vysvetlil...“*.

11. Výrok svojho uznesenia o náhrade trov dovolacieho konania najvyšší súd založil na aplikácii § 10 ods. 1 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení účinnom v rozhodnom období (ďalej len „vyhláška“), pričom pokiaľ ide o sťažovateľovu argumentáciu dohodnutou odmenou medzi odporcom a jeho právnym zástupcom, odkázal na § 151 ods. 5 OSP, ako aj na skutočnosť, že *„navrhovateľ sám v preskúmvanej veci postupoval podľa ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene...“*.

12. V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľ popisuje skutkový priebeh podstatných okolností prípadu, rekapituluje relevantnú judikatúru ústavného súdu a formuluje názor, podľa ktorého k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 3 ústavy došlo tým, že *„v otázke príčinnej súvislosti odvolací súd vyložil zákon extrémne formalistickým a reštriktívnym spôsobom“*. Citujúc z odôvodnenia rozsudku krajského súdu sťažovateľ hodnotí, že *„odvolací súd... nikdy jasne nevyjadril, prečo zamietol návrh sťažovateľa. Odvolací rozsudok je nepreskúmateľný... pretože odvolací súd neuviedol, prečo sa domnieva, že príčinná súvislosť medzi Rozhodnutím ministerstva a škodou nie je daná,*

a neuviedol ani to, aký je z hľadiska príčinnej súvislosti vzťah medzi Cenovým rozhodnutím a Rozhodnutím ministerstva...“.

13. Sťažovateľ rekapituluje metodologický prístup ku skúmaniu príčinnej súvislosti (dvojkrokovosť – test *conditio sine qua non* a právna kauzalita) a tvrdí, že „*odvolací súd však test conditio sine qua non vôbec nevykonával... Bez vykonania tohto testu nie je možné správne rozhodnúť žiadny prípad týkajúci sa náhrady škody.*“.

14. Pokiaľ ide o vzťah rozhodnutia ministerstva a cenového rozhodnutia Úradu pre reguláciu sieťových odvetví (ďalej len „úrad“), sťažovateľ zdôrazňuje, že „*Cenové rozhodnutie je zjavne založené na Rozhodnutí ministerstva a je závislé od jeho existencie. Rozhodnutie ministerstva ako jediné ukladá sťažovateľovi adresnú právnu povinnosť. Cenové rozhodnutie sa vzťahuje iba na sťažovateľa (nie na iné subjekty) a reguluje cenu iba vo vzťahu k tej elektrine, ktorej dodanie prikazovalo sťažovateľovi Rozhodnutie ministerstva. Inými slovami, keď bolo zrušené Rozhodnutie ministerstva, prestala existovať povinnosť sťažovateľa dodať elektrinu, ktorej cena bola regulovaná Cenovým rozhodnutím, a teda táto cenová regulácia stratila akýkoľvek účinok... Otázka zrušenia Cenového rozhodnutia pre nezákonnosť je teda z ústavného hľadiska čisto formálna, pretože odhliadnuc od skutočnosti, že Cenové rozhodnutie bolo ničotné... v dôsledku zrušenia Rozhodnutia ministerstva Cenové rozhodnutie stratilo akékoľvek právne účinky... Trvanie na požiadavke zrušenia Cenového rozhodnutia pre nezákonnosť v situácii, keď ide o ničotné rozhodnutie, ktoré navyše z právneho hľadiska stratilo opodstatnenie, je v rozpore s povinnosťou vykladať zákon o zodpovednosti takým spôsobom, aby bol naplnený účel základného práva podľa čl. 46 ods. 3 ústavy.*“.

15. Sťažovateľ dôvodí aj v prospech záveru o ničotnosti cenového rozhodnutia úradu, keďže krajský súd naznačil, že „*ak by Cenové rozhodnutie bolo zrušené pre jeho nezákonnosť, rozhodnutie odvolacieho súdu v merite veci by mohlo byť odlišné*“. Úrad podľa sťažovateľa nemal právomoc vydať cenové rozhodnutie, „*pretože neboli splnené podmienky podľa § 12 ods. 12 zákona č. 276/2001 Z. z. o regulácii v sieťových odvetviach*...“.

16. Kriticky sťažovateľ akcentuje aj krajským súdom použitý koncept „priamej“ príčinnej súvislosti, ktorý podľa jeho názoru zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o zodpovednosti za škodu“) „nepoužíva ani nedefinuje... odvolací súd nevysvetľuje, čo chápe pod týmto pojmom, ani nestanovuje kritériá, ktoré musia byť splnené, aby príčinná súvislosť mohla byť považovaná za priamu“.

17. Následne sťažovateľ predkladá rozsiahlu teoretickú i na podklade súdnej praxe formulovanú analýzu vzťahu nezákonného rozhodnutia ministerstva a škody, ktorá mu mala vzniknúť, pričom argumentuje v prospech záveru, že „Cenové rozhodnutie malo vplyv iba na výšku škody, nie na okolnosti jej vzniku.“. Ďalej sťažovateľ dôvodí, že «požadovať od poškodeného, aby preukázal pred súdom protiprávnosť každej dielčej skutočnosti, ktorá viedla ku vzniku škody, by spôsobilo faktickú nemožnosť vymoženia náhrady škody... Dôsledná aplikácia teórie odvolacieho súdu o bezprostrednosti príčinnej súvislosti by znamenala, že aj keby sťažovateľ napadol pre nezákonnosť aj Cenové rozhodnutie a toto rozhodnutie by bolo zrušené, súdy by napriek tomu nárok na náhradu škody nemohli priznať, pretože tu boli ďalšie skutočnosti, ktoré mali „bezprostrednejší“ vplyv na vznik či výšku škody – napr. uzavretie zmlúv s Koncovými dodávateľmi. Takýto výsledok je zjavne absurdný.». Podľa sťažovateľa „presúvanie zodpovednosti medzi jednotlivými štátnymi orgánmi s dôsledkom, že poškodený nemôže vymôcť náhradu škody od žiadneho z nich, je v rozpore s účelom základného práva podľa čl. 46 ods. 3 ústavy, a v rozpore s princípom materiálneho právneho štátu. Skutočnosť, že ministerstvo určenie ceny prenechalo ÚRSU, nemôže byť sťažovateľovi na príťaž.“.

18. Porušenie základného práva na súdnu ochranu sťažovateľ vidí aj v nedostatočnom odôvodnení odvolacieho rozsudku krajského súdu. Ten nevysvetlil koncept „priamosti“ ako požiadavky, ktorou sa musí vyznačovať príčina vzniku škody, a rovnako neobjasnil ani odklon od ustálenej judikatúry všeobecných súdov, podľa ktorej postačuje, ak protiprávny úkon je pre vznik škody „príčinou dôležitou, podstatnou a značnou“. Podľa sťažovateľa krajský súd neodpovedal ani na jeho otázky položené

v odvolaní proti prvostupňovému rozsudku okresného súdu (či rozhodnutie ministerstva možno označiť za príčinu vzniku škody, či v konaní o náhradu škody je nevyhnutné dokazovať, že nezákonné rozhodnutie bolo jedinou príčinou vzniku škody, alebo postačuje, ak bolo jednou z príčin vzniku škody, a či v prípade spôsobenia škody viacerými nezákonnými rozhodnutiami je nutné úspešne napadnúť samostatne nezákonnosť každého takého rozhodnutia).

19. Sťažovateľ dôvodí aj v prospech záveru o neprimeranom obmedzení jeho základného práva zaručeného čl. 46 ods. 3 ústavy krajským súdom.

20. Rozpor rozhodnutia krajského súdu so základným právom garantovaným čl. 46 ods. 1 ústavy i právom zaručeným čl. 6 ods. 1 dohovoru vidí sťažovateľ aj v tom, že všeobecné súdy odporcovi *„priznali náhradu trov niekoľkonásobne prevyšujúcich trovy, ktoré mu skutočne vznikli. Náhradu trov, ktoré žalovanému skutočne nevznikli, už nemožno označiť ako náhradu... Takáto náhrada trov totiž nie je náhradou – na strane úspešného účastníka ide o obohatenie a na strane neúspešného účastníka ide o sankciu. Neúspešný účastník je nad rámec náhrady účelných trov druhého účastníka sankcionovaný za to, že využil svoje ústavné právo domáhať sa svojich práv na súde.“*. Okrem toho, krajský súd ani najvyšší súd svoje závery k parciálnej otázke náhrady trov konania riadne neodôvodnili. Totiž *„odôvodnenie oboch napadnutých rozhodnutí nedáva odpoveď na podstatný a rozhodujúci argument sťažovateľa uvedený v odvolaní ako aj v dovolaní, že mechanická aplikácia advokátskej tarify nemá oporu v zákone a naopak v tomto konkrétnom prípade s ním je v rozpore“*.

21. Keďže sťažovateľ *„bol zaviazaný bez opory v zákone a bez legitímneho dôvodu zaplatiť neprimeranú náhradu trov konania“*, bolo mu *„taktiež zasiahnuté do majetkových práv“*. Preto sa domáha aj vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu.

22. Ústavný súd podľa § 25 ods. 3 vtedy platného a účinného zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky,

o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „pôvodný zákon o ústavnom súde“) uznesením č. k. III. ÚS 114/2017-36 z 21. februára 2017 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie, a to v časti namietajúcej porušenie jeho základného práva vlastniť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy, základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy a základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu zaručeného čl. 46 ods. 3 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na pokojné užívanie majetku zaručeného čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu rozsudkom krajského súdu č. k. 4 Co 511/2012-327 z 23. apríla 2014, ako aj v časti namietajúcej porušenie jeho základného práva vlastniť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy a základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy, práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na pokojné užívanie majetku zaručeného čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu uznesením najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 567/2014 z 5. mája 2016 vo výroku o náhrade trov dovolacieho konania. Vo zvyšnej časti ústavný súd sťažnosť sťažovateľa odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

23. Následne ústavný súd 22. marca 2017 vyzval krajský súd aj najvyšší súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke sťažnosti a na stanoviská k možnému upusteniu od ústneho pojednávania vo veci. Zároveň 22. marca 2017 vyzval okresný súd na predloženie dotknutého súdneho spisu.

II.

Vyjadrenia krajského súdu a najvyššieho súdu

24. Krajský súd doručil ústavnému súdu svoje vyjadrenie 12. apríla 2017, v ktorom k vecnej stránke sťažnosti zdôraznil, že *„sťažovateľ žalobu odôvodnil existenciou nezákonného rozhodnutia a to rozhodnutia Ministerstva hospodárstva SR č. 5/2008 zo dňa 03. 08. 2008 a neoznačil rozhodnutie ÚRSO, pričom označením rozhodnutia, ktoré sťažovateľ považoval za nezákonné boli súdy viazané, následne v odôvodnení rozhodnutia súdu 1. inštancie bolo konštatované, že z rozhodnutia Ministerstva hospodárstva SR, na ktoré v žalobe poukázal sťažovateľ nie je možné odvodzovať existenciu škody vo väzbe*

na konkrétne zmluvné vzťahy, do ktorých sťažovateľ vstúpil, keď toto rozhodnutie podstatne neobsahovalo určenie ceny, za akú mal sťažovateľ povinnosť vykonávať dodávku elektriny... z toho následne vyplynulo, že nebola daná príčinná súvislosť medzi rozhodnutím (ktoré bolo zrušené pre nezákonnosť) a škodou, ktorá mala žalobcovi vzniknúť, nakoľko prípadná škoda mohla vzniknúť iba v dôsledku rešpektovania ceny uvedenej v cenovej regulácii, nie však v dôsledku zrušujúceho rozhodnutia, ktoré neobsahovalo určenie ceny. Vzhľadom na vyššie uvedené preto prvostupňový, ani odvolací súd neodňal žalobcovi možnosť konať pred súdom.“.

25. Krajský súd, poukazujúc na viazanosť odvolacieho súdu dôvodmi a rozsahom podaného odvolania (§ 212 ods. 1 OSP), akcentuje skutočnosť, že sťažovateľ „uviedol, že príčinou jeho škody bolo rozhodnutie Ministerstva hospodárstva SR a sám sa otázkou zákonnosti cenového rozhodnutia vo svojich predchádzajúcich podaniach podrobnejšie nezaoberal... Týmto rozsahom vymedzeným v odvolaní je odvolací súd viazaný, čo znamená, že nemôže preskúmať rozhodnutie súdu 1. stupňa ani v menšom, ale ani vo väčšom rozsahu, ako je uvedené v odvolaní.“.

26. Krajský súd sa prihlásil aj k právnomu názoru okresného súdu, podľa ktorého „ak sa sťažovateľ domnieval, že mu vznikla škoda v dôsledku reťazenia nezákonných rozhodnutí, mal využiť všetky procesné možnosti na dosiahnutie zrušenia všetkých týchto rozhodnutí ako nezákonných, a až z týchto zrušených rozhodnutí odvodzovať zodpovednosť. Navyše, ak by aj bolo preukázané, že dôvodom vzniku škody boli na sebe vzájomné závislé rozhodnutia, vo vzťahu k jednému z nich nie je naplnený predpoklad vyžadovaný zákonom č. 514/2003 Z. z... ktorým je zrušenie rozhodnutia pre jeho nezákonnosť, t. j. či bol výrok zrušený ako nezákonný.“.

27. Krajský súd trvá na tom, že kategóriu priamej príčinnej súvislosti „podrobne vysvetlil v odôvodnení svojho rozhodnutia (strana 9 a 10 rozsudku č. k. 4 Co/511/2012-327) s tým, že okrem iného poukázal i na odôvodnenie rozhodnutia súdu 1. inštancie, a navyše na zdôraznenie správnosti uviedol ďalšie dôvody“.

28. Krajský súd vyjadruje názor, podľa ktorého „svojím odôvodnením stručne a jasne objasnil skutkový a právny základ rozhodnutia... vysvetlil čo sa rozumie pod pojmom škoda, nezákonné rozhodnutie orgánu verejnej moci, príčinnú súvislosť a prečo sa zamerlal na splnenie jedného z predpokladov vzniku tejto zodpovednosti a jasne konštatoval, že škoda nahradenia, ktorej sa sťažovateľ v konaní domáhal nemohla vzniknúť rozhodnutím Ministerstva hospodárstva SR“.

29. Napokon, v otázke rozhodnutia v časti o trovách konania krajský súd len odkazuje na odôvodnenie svojho sťažnosťou napadnutého rozsudku.

30. Krajský súd netrvá na ústnom pojednávaní vo veci samej.

31. Vyjadrenie najvyššieho súdu bolo ústavnému súdu doručené 2. mája 2017. Po vecnej stránke najvyšší súd odkazuje na sumy náhrady trov konaní, ku ktorým dospel okresný súd i krajský súd a vo vzťahu k náhrade trov dovolacieho konania informuje, že „priznal žalovanému náhradu trov dovolacieho konania spočívajúcu v odmene advokátskej kancelárie za jeden úkon právnej služby poskytnutej žalovanému, a to vypracovanie vyjadrenia z 30. septembra 2014 k dovolaniu (§ 13a ods. 1 písm. c/ vyhlášky). Základnú sadzbu tarifnej odmeny za tento úkon právnej služby určil podľa § 10 ods. 1 vyhlášky vo výške 189 427,49 €, čo s 20 % DPH (37 885,49 €) predstavuje spolu 227 312,98 €. Žalovaný bol spoločnosťou, ktorá ho zastupovala v dovolacom konaní, zastúpený už v odvolacom konaní. Pokiaľ preto požadoval náhradu trov dovolacieho konania aj za iný úkon právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia), dovolací súd postupoval v súlade so zaužívanou praxou najvyššieho súdu... a žalovanému náhradu trov za tento úkon nepriznal... Pokiaľ sťažovateľka v dovolaní argumentovala tým, že nemá oporu v § 142 ods. 1 O. s. p. prax súdov, v rámci ktorej sa náhrada trov právneho zastúpenia advokátom vyčísľuje mechanicky aplikáciou ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene, resp. tým, že súd by sa nemal vždy striktne držať len ustanovení vyhlášky, ale by mal zohľadňovať náhradu, na ktorej sa advokát s klientom reálne dohodol, najvyšší súd uviedol, že: a/ v zmysle § 151 ods. 5 O. s. p. trovy konania určí súd podľa sadzobníkov a podľa zásad platných pre náhradu mzdy a hotových výdavkov, b/ sťažovateľka sama v preskúmvanej veci

postupovala podľa ustanovení vyhlášky o tarifnej odmene, pričom požadovanú náhradu trov prvostupňového konania vyčíslila sumou 454 625,98 €.“.

32. Najvyšší súd je presvedčený, že «*v napadnutom uznesení... v primeranom rozsahu uviedol, prečo priznal žalovanému náhradu trov dovolacieho konania, za aký úkon právnej služby mu náhradu priznal a za aký úkon mu náhradu nepriznal. Vysvetlil tiež spôsob výpočtu tejto náhrady. K argumentácii sťažovateľky zdôraznil, že za rozhodujúcu považoval primeranú aplikáciu ustanovenia § 151 ods. 5 O. s. p., v zmysle ktorého trovy konania určí súd podľa „sadzobníkov“... Odôvodnenie výroku napadnutého o uznesenia o náhrade trov odvolacieho konania považuje najvyšší súd za postačujúce a neprekračujúce ústavné limity.*».

33. Najvyšší súd odmieta sťažovateľovu argumentáciu, podľa ktorej ak sa štát, resp. štátny orgán nechá v občianskom súdnom konaní zastupovať advokátom, potom trovy úkonov právnej služby poskytnutej advokátom nie sú vynaložené účelne v zmysle § 142 ods. 1 OSP. Podľa názoru najvyššieho súdu «*je pravdou, že § 137 a § 142 ods. 1 O. s. p. neodkazujú na ustanovenia vyhlášky upravujúce tarifnú odmenu advokáta za jeho úkony právnej služby, tieto ustanovenia ale nemožno považovať za „sadzobník“ (obsahovo zhodný pojem) v zmysle § 151 ods. 5 O. s. p. Historický kontext vývoja právnej úpravy, na ktorý poukazuje sťažovateľka, tu podľa presvedčenia najvyššieho súdu nemá určujúci význam... Právna úprava poskytovania právnych služieb advokátmi je obsiahnutá v zákone č. 586/2003 Z. z. o advokácii. Podľa § 24 ods. 1 uvedeného zákona advokát poskytuje právne služby za odmenu. Odmena advokáta sa určuje rôznymi spôsobmi. Tarifná odmena pre účely náhrady trov konania sa aplikuje (nielen v prípade absencie dohody klienta a advokáta, ale) aj vtedy, keď advokát zastupuje účastníka v občianskom súdnom konaní... Podľa názoru najvyššieho súdu ustanovenia vyhlášky o tarifnej odmene vyjadrujú štandardnú hodnotu právnych služieb. Takto stanovená výška je predvídateľná pre účastníkov stojacich na oboch procesných stranách; spôsob jej (tarifného) určenia zároveň vyjadruje rovnosť oboch sporiacich sa procesných strán v tom zmysle, že výška odmeny advokáta za právnu službu poskytnutú urobením procesných úkonov (útoku alebo obrany) sa určuje rovnako.*».

Najvyšší súd zdôrazňuje, že aj ústavný súd v rozhodnutí

sp. zn. II. ÚS 435/2013 vyslovil právny názor, podľa ktorého „*pre rozhodovanie o náhrade trov konania je zásadne bez významu obsah dohody medzi advokátom a klientom o výške odmeny advokáta či o spôsobe náhrady jeho hotových výdavkov (§ 16 ods. 1 advokátskej tarify). Obsah tejto dohody má význam iba pre vzťah medzi advokátom a jeho klientom.*“. Najvyšší súd uvádza, že vychádzal z toho istého názoru, „*i keď v odôvodnení napadnutého uznesenia vyjadreného stručnejším spôsobom – odkazom na aplikované ustanovenie (§ 151 ods. 5 O. s. p.)*“.

34. Na podklade uvedeného najvyšší súd uzatvára, že „*sťažovateľka mu nedôvodne vytyka formalistický postup (paušálne alebo mechanické použitie ustanovení o tarifnej odmene advokáta), ktorým podľa jej názoru dal priechod nespravodlivosti a umožnil, aby sa žalovaný na jej úkor obohatil. Účel ustanovení upravujúcich náhradu trov konania, ani história vzniku relevantnej právnej úpravy, resp. jej systematická súvislosť alebo niektorý z ústavnoprávnych princípov nedávali v predmetnom spore opodstatnenie pre to, aby sa dovolací súd odchýlil od doslovného znenia aplikovanej právnej normy takým spôsobom, ktorý považuje za správny sťažovateľka.*“.

35. Najvyšší súd súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti sťažovateľa.

III.

Replika sťažovateľa k vyjadreniam krajského súdu a najvyššieho súdu

36. Vyjadrenia krajského súdu i najvyššieho súdu zaslal ústavný súd 25. januára 2018 právnomu zástupcovi sťažovateľa s možnosťou zaujať k nim stanovisko.

37. V stanovisku doručenom ústavnému súdu 23. februára 2018 sťažovateľ rekapituluje svoje zásadné právne názory spochybňujúce ústavnosť kritizovaného rozsudku krajského súdu. Uvádza, že „*škoda vznikla už v dôsledku samotného Rozhodnutia ministerstva*“, že vzhľadom na § 6 ods. 4 zákona o zodpovednosti za škodu „*bolo... povinnosťou súdov ex offiо skúmať, či vydanie Cenového rozhodnutia nebolo prekročením*

právomoci ÚRSO“, a že „aj keby Cenové rozhodnutie bolo ďalšou príčinou škody a nešlo by o prekročenie právomoci ÚRSO, nevylučovala by táto skutočnosť nárok sťažovateľa na náhradu škody. Nezrušenie Cenového rozhodnutia by bolo relevantné len v prípade, ak Cenové rozhodnutie predstavovalo prerušenie kauzálnej reťaze medzi Rozhodnutím ministerstva a vznikom škody. Inými slovami, ak medzi nezákonným Rozhodnutím ministerstva a vznikom škody existuje kauzálny nexus, je irelevantné, či bolo Cenové rozhodnutie zrušené.“.

38. Úlohou súdov konajúcich v sťažovateľovej veci podľa jeho názoru bolo „hľadať... príčinu, ktorú so vznikom škody spája adekvátna príčinná súvislosť... Pokiaľ ide o test *conditio sine qua non*, odvolací súd naň síce v odôvodnení odvolacieho rozsudku odkázal, v skutočnosti ho však nevykonával a analýze jeho výsledku sa nijako nevenoval. Ak by tak urobil, musel by jednoznačne dospieť k záveru, že bez Rozhodnutia ministerstva by k vzniku škody nedošlo, pretože sťažovateľ by nebol povinný blokovať určitý objem elektriny a následne ho predat' za regulovanú cenu určeným odberateľom. Naopak, bez Rozhodnutia ministerstva by bol sťažovateľ oprávnený daný objem elektriny predat' podľa svojho uváženia na voľnom trhu, za trhové ceny a odberateľom podľa jeho slobodného výberu... Pokiaľ ide o právnu kauzalitu, tá môže byť prerušená len novou skutočnosťou, ktorá je výlučnou príčinou škody a je nezávislou od konania škodcu (*novus actus interveniens*). Cenové rozhodnutie však takouto príčinou nebolo... Cenové rozhodnutie v prvom rade nebolo príčinou vzniku škody, ale malo vplyv len na jej výšku. Nebyť Rozhodnutia ministerstva, Cenové rozhodnutie by z ohľadu sťažovateľa bolo irelevantné, pretože by nijako neobmedzovalo jeho dispozičnú právomoc s vyrobenou elektrinou. Sťažovateľ by sa v takom prípade mohol rozhodnúť predat' elektrinu akémukoľvek odberateľovi neuvedenému v Cenovom rozhodnutí, za trhové ceny. Naopak však platí, že pri existencii Rozhodnutia ministerstva by sťažovateľovi vznikla škoda, aj keby Cenové rozhodnutie nikdy nebolo vydané. V takom prípade by totiž bolo priamo obmedzené právo sťažovateľa slobodne sa rozhodnúť komu a v akom objeme elektrinu predá... Okrem toho Cenové rozhodnutie nebolo nezávislou skutočnosťou. Práve naopak, Rozhodnutie ministerstva výslovne predpokladalo vydanie Cenového rozhodnutia a Cenové rozhodnutie

z hľadiska adresáta (sťažovateľa) aj z hľadiska množstva elektriny kopírovalo Rozhodnutie ministerstva. “.

39. Sťažovateľ vo svojom stanovisku na podporu svojich argumentov poukázal aj na rozsudok Okresného súdu Bratislava I z 10. júla 2017 vo veci sp. zn. 11 C 180/2008 (fotokópiu priložil k stanovisku), v ktorom podľa jeho názoru *„kauzálna reťaz... bola mimoriadne komplexná a medzi prijatím protiústavného zákona a vznikom škody bolo viacero ďalších udalostí“*. Napriek tomu *„Okresný súd Bratislava I... vykonal test conditio sine qua non. Taktiež správne konštatoval, že žiadna z udalostí, ktoré síce nasledovali po prijatí protiústavného zákona, ale boli ním spôsobené, nepredstavovali novus actus interveniens a teda nemohli prerušiť kauzálnu reťaz.“*.

40. K problému rozhodovania súdov o náhrade trov sporového konania zdôrazňuje, že náhrada trov konania, *„ktoré úspešná strana sporu nikdy nevynaložila... nie je nevyhnutná na dosiahnutie legitímneho cieľa (aby úspešná strana sporu neutrpela materiálnu ujmu) a teda ani nepredstavuje primeraný zásah“*.

41. Na argumentáciu najvyššieho súdu o predvídateľnosti sumy náhrady trov konania sťažovateľ reaguje, že *„je primerané, aby z hľadiska predvídateľnosti existovala horná hranica náhrady trov, ktoré bude musieť neúspešná strana sporu nahradiť. V opačnom prípade by neúspešná strana sporu mohla utrpieť nepredvídateľnú ujmu v dôsledku veľkorysej odmeny advokáta úspešnej strany. Legitímnym cieľom predvídateľnosti výšky náhrady trov je teda ochrana neúspešnej strany sporu... V tunajšom prípade však nejde o aplikáciu advokátskej tarify ako hornej hranice náhrady trov, ale ako dolnej hranice. Preto argument o predvídateľnosti ako nástroji na ochranu neúspešnej strany sporu nefunguje. Neúspešná strana sporu totiž v dôsledku tejto argumentácie zaplatí viac, než úspešná strana skutočne vynaložila. Inými slovami, ochrana určitej osoby nemôže spočívať v tom, že zaplatí viac. A legitímnym cieľom predvídateľnosti takisto nemôže byť ochrana úspešnej strany sporu, ktorá sa na výsledku sporu nad rámec náhrady vynaložených nákladov ešte obohatí... Argument o predvídateľnosti je okrem toho osobitne kuriózný v tunajšom prípade. Keďže sťažovateľ sa z verejne dostupných zdrojov dozvedel, že štát*

obstaral právne poradenstvo za približne 200.000 eur, mohol rozumne predvídať náhradu trov v tejto výške. Sťažovateľ (ktorého predvídateľnosť Najvyšší súd chráni) v skutočnosti nemohol predvídať, že v prípade úspechu si štát uplatní nárok na náhradu trov v desaťnásobnej výške.“. Nadväzne sťažovateľ upozorňuje, že súdne konanie vo veciach náhrady škody podľa zákona o zodpovednosti za škodu bolo v čase začatia sporu medzi ním a odporcom oslobodené od súdnych poplatkov, a „preto je potrebné dôkladne posudzovať aj dopad takejto úpravy na povinnosť neúspešnej strany sporu nahradiť trovy konania“.

42. Sťažovateľ zotrváva na sťažnosti a súhlasí s upustením od ústneho pojednávania vo veci.

IV.

Ústavnoprávne východiská a samotné posúdenie veci ústavným súdom

43. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorý s účinnosťou od 1. marca 2019 nahradil pôvodný zákon o ústavnom súde, upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

44. Pre úplnosť ústavný súd uvádza, že vec bola pôvodne pridelená sudcovi spravodajcovi Rudolfovi Tkáčikovi, ktorého funkčné obdobie sudcu ústavného súdu uplynulo 16. februára 2019. Preto v súlade s čl. X bodom 2 písm. a) Rozvrhu práce Ústavného súdu Slovenskej republiky na obdobie od 26. apríla 2019 do 31. decembra 2019 (ďalej len „rozvrh práce“) bola vec prerozdelená sudcovi spravodajcovi Petrovi Molnárovi a v zmysle čl. II bodu 3 rozvrhu práce bola meritórne prejednaná v druhom senáte ústavného súdu v zložení Jana Laššáková (predsedníčka senátu) a sudcovia Peter Molnár a Ľuboš Szigeti.

45. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

46. Sťažovateľ vo svojej sťažnosti kritizuje dva okruhy otázok, ktoré všeobecné súdy konajúce v jeho veci rozhodovali. V prvom rade ide o meritórny rozhodovací postoj k súdne uplatnenému nároku na náhradu škody, a následne aj o rozhodnutie o náhrade trov konania, ktoré bol sťažovateľ ako neúspešná strana sporu zaviazaný zaplatiť odporcovi. Uvedený systematický prístup uplatní aj ústavný súd pri rozhodovaní o prijatej sťažnosti.

A. Meritórne rozhodovanie o nároku na náhradu škody

A.1 K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu zaručeného čl. 46 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru potvrdzujúcim výrokom napadnutého rozsudku krajského súdu

47. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde...

48. Podľa čl. 46 ods. 3 ústavy každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom.

49. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho vec bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...

50. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

51. Okolnosti súdnej veci orientujú pozornosť ústavného súdu aj na základné právo vyjadrené v čl. 46 ods. 3 ústavy, ktoré v sebe spája prvky súkromnoprávne i verejnoprávne na jednej strane, no i črty procesnoprávne a hmotnoprávne na strane druhej. Vo svojej podstate tu ide o artikuláciu majetkovej zodpovednosti mocenských suverénov za akty bezprávia. Hoci by existenciu uvedenej požiadavky bolo možné vyvodiť aj z iných princípov a pravidiel tvoriacich súčasť ústavného systému, nie je namieste akokoľvek zaznávať snahu ústavodarcu výslovne potvrdiť povinnosť nahradiť škodu spôsobenú protiprávnym konaním pri výkone verejnej moci vyznačujúcim sa jednostrannosťou, ktorá podstatne limituje priestor jej adresáta zabrániť v danom čase autoritatívnemu zásahu do sféry jednotlivca chránenej základnými právami a slobodami prevažne hmotnej povahy. V načrtnutom aspekte sa systematické zaradenie základného práva na náhradu škody spôsobenej pri výkone verejnej moci do oddielu o práve na súdnu ochranu javí logickým, a to napriek jeho nezanedbateľnému hmotnoprávnemu obsahu.

52. Požiadavka, aby verejná moc niesla majetkovú zodpovednosť za akty bezprávia, naznačuje objektívny pohľad na predmetný inštitút. Ústavná norma zakotvená v čl. 46 ods. 3 ústavy však dáva zodpovednosti subjektov, v mene ktorých sa verejná moc vykonáva, podobu verejného subjektívneho práva (základného práva) osoby poškodenej nezákonnosťou.

53. Vysvetlený súvis základného práva na súdnu ochranu so základným právom zaručeným v čl. 46 ods. 3 ústavy sa významovo prejavuje aj v okolnostiach súdnej veci. Podnikateľská činnosť sťažovateľa bola v konkrétnom čase ovplyvnená vrchnostenským rozhodnutím štátneho orgánu (ministerstva), ktoré bol sťažovateľ ako jednostranný správny akt povinný rešpektovať a ktoré bolo neskôr autoritatívne kvalifikované ako nezákonné.

Sťažnostná argumentácia implicitne naznačuje, že nezákonný mocenský akt štátu mal negatívne zasiahnuť do realizácie sťažovateľovho základného práva podnikat' ako práva hmotnej povahy, preto sa otázka hmotnoprávných garancií (čl. 46 ods. 3 ústavy) voči následkom nezákonného zásahu stala predmetom sporového súdneho konania, v ktorom je povinnosťou štátu poskytnúť uplatňovanému hmotnému právu ústavne konformnú súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy).

54. Ústavný súd je v predmetnej veci povinný zodpovedať otázku, či podoba, v ktorej bola sťažovateľovmu právu podľa čl. 46 ods. 3 ústavy poskytovaná súdna ochrana, bola prejavom ústavne konformného výkladu, no hlavne uplatnenia (čl. 152 ods. 4 ústavy) zákona vykonávajúceho základné právo zaručené čl. 46 ods. 3 ústavy.

55. Domáhať sa základného práva na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej moci možno len v medziach zákona o zodpovednosti za škodu (čl. 51 ods. 1 ústavy). Samozrejme, formalistický výklad a aplikácia uvedeného zákona nemôže vylučovať reálne uplatnenie zodpovednosti štátu za škodu.

56. Naznačeným smerom sa uberá aj zásadná sťažnostná námietka, ktorej podstata tkvie v presvedčení, že vyhodnotením vzájomného vzťahu nezákonného rozhodnutia ministerstva a cenového rozhodnutia úradu krajský súd vytvoril argumentačnú konštrukciu de facto zbavujúcu sťažovateľa možnosti domôcť sa náhrady škody. Hoci teda zákon o zodpovednosti za škodu in abstracto poskytuje priestor pre uplatnenie nároku na náhradu škody, jeho uplatnenie in concreto účinne zabránilo kompenzácii majetkovej ujmy, ktorá sťažovateľovi mala v dôsledku nezákonného rozhodnutia ministerstva vzniknúť.

57. Ťažiskovým dôvodom, pre ktorý okresný súd ani krajský súd žalobe sťažovateľa nevyhoveli, bol ich právny záver o absencii príčinnej súvislosti medzi nezákonným rozhodnutím ministerstva a škodou, ktorá podľa sťažovateľovho tvrdenia mala vzniknúť v dôsledku toho, že podľa rozhodnutia ministerstva bol povinný dodávať vyrobenú elektrinu druhovo určeným odberateľom v množstve najviac 6 TWh, a to za cenu určenú úradom.

Úrad následne určil cenu nižšiu v porovnaní s cenou trhovou. Rozhodnutie úradu však z hľadiska kvalifikácie zákona o zodpovednosti za škodu nie je nezákonné.

58. Z vyžiadaného spisu okresného súdu ústavný súd zistil, že rozhodnutie ministerstva vo výroku ukladalo adresne sťažovateľovi povinnosť:

„a) dodať elektrinu v množstve najmenej 6 TWh za cenu určenú Úradom pre reguláciu sieťových odvetví pre odberateľov elektriny v domácnosti a malé podniky s nasledovnou výškou odberu elektriny:

- 1. domácnosti bez elektrického vykurovania s odberom 5000 kWh/rok.*
- 2. domácnosti s elektrickým vykurovaním s odberom do 20 000 kWh/rok.*
- 3. malé podniky s odberom do 30 000 kWh/rok.*

b) dodať elektrinu podľa písmena a) koncovým dodávateľom elektriny pre domácnosti a malé podniky pod podmienkou, že títo dodávatelia dodajú takto nakúpenú elektrinu v rokoch 2009 a 2009 výhradne pre účely podľa písmena a).“

59. Na rozklad sťažovateľa potom minister zmenil prvostupňové rozhodnutie tak, že výrokom nebola formulovaná povinnosť sťažovateľa dodať „najmenej“, ale „najviac 6 TWh“. K oprave došlo aj pod písmenom b), kde sa nesprávny číselný údaj „2009“ nahradil správnym – „2010“.

60. Úrad výrokom svojho rozhodnutia z 27. októbra 2008 určil adresne sťažovateľovi „na obdobie od 1. 1. 2009 do 31. 12. 2009 tieto pevné ceny za dodávku elektriny pre dodávateľov elektriny na účely dodávky elektriny pre domácnosti a malé podniky:

1. pre koncových odberateľov elektriny v domácnosti, ktorých spotreba elektriny v roku 2007 bola v domácnostiach bez elektrického vykurovania najviac 5 000 kWh a s elektrickým vykurovaním najviac 20 000 kWh..... 1 816 Sk/MWh

2. pre koncových odberateľov elektriny, ktorých spotreba elektriny v roku 2007 bola najviac 30 000 kWh s výnimkou domácností..... 2 385 Sk/MWh

3. Dodávka elektriny pre dodávateľov elektriny na rok 2009 na účely podľa bodov 1 a 2 je najviac v množstve 6 000 000 MWh.“

61. Vzťah oboch uvedených administratívnych rozhodnutí sa pre posúdenie uplatneného nároku na náhradu škody voči štátu ako odporcovi javí ako rozhodujúci. Okresný súd i krajský súd sa k nemu vyjadrili zrozumiteľne. Okresný súd akcentoval svoju povinnosť zaoberať sa možným vznikom škody len v dôsledku rozhodnutia ministerstva, a to z dôvodu obsahu sťažovateľovej žaloby, ako aj z dôvodu zákonnosti cenového rozhodnutia, na ktoré sťažovateľ v žalobe v prospech svojej argumentácie poukazoval. Nadväzne okresný súd dôvodil chýbajúcou konkretizáciou ceny dodávok elektriny v rozhodnutí ministerstva, čo bráni prijať záver o vzniku škody samostatne v dôsledku rozhodnutia ministerstva. Krajský súd sa s uvedeným právnym názorom okresného súdu stotožnil (strana 9 napadnutého rozsudku).

62. Ústavný súd nepovažuje argumentáciu okresného súdu ani krajského súdu za svojvoľnú ani arbitrárnu. Argumentačnú líniu, podľa ktorej škoda nevznikla samotným uložením povinnosti dodať určitý objem elektriny druhovo určeným odberateľom, ale povinnosťou dodať túto elektrinu za cenu určenú úradom, ktorá bola nižšia ako cena trhová, škodu teda nepredstavuje samotné dodanie elektriny subjektom, ktoré si sťažovateľ nevybral podľa svojej úvahy, ale jej dodanie za „stratovú“ cenu a pre splnenie predpokladov na úspešné uplatnenie škody bolo preto potrebné úspešne napadnúť aj rozhodnutie úradu o určení ceny, považuje ústavný súd za ústavne udržateľnú. Preto v tejto časti ústavný súd sťažnosti nevyhovel.

A.2 K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu potvrdzujúcim výrokom napadnutého rozsudku krajského súdu

63. Sťažovateľ v petite sťažnosti, ktorým je ústavný súd viazaný (§ 45 zákona o ústavnom súde) navrhol vysloviť aj porušenie jeho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku zaručeného čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu napadnutým rozsudkom krajského súdu. Túto časť meritórneho

návrhu zdôvodnil tvrdením, podľa ktorého „*bol zbavený vlastníctva k veci, ktorú nadobudol do svojho vlastníctva v súlade so zákonom*“.

64. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok...

65. Podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok. Nikoho nemožno zbaviť jeho majetku s výnimkou verejného záujmu a za podmienok, ktoré ustanovuje zákon a všeobecné zásady medzinárodného práva.

66. Keďže ústavný súd nedospel k záveru o porušení základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu i jeho práva na spravodlivé súdne konanie napadnutým rozsudkom krajského súdu vo výroku potvrdzujúcom meritórne zamietnutie žaloby okresným súdom, nebolo možné vysloviť ani porušenie základného práva vlastniť majetok a práva na pokojné užívanie majetku.

B. Rozhodovanie o nároku na náhradu trov konania

67. V sťažnostnej námietke vecne atakujúcej náhradu trov konania prisúdenú všeobecnými súdmi konajúcimi v sťažovateľovej veci sa spája kritika rozhodnutia krajského súdu vo výroku jeho rozsudku, ktorým bol potvrdený výrok prvostupňového rozsudku okresného súdu v časti týkajúcej sa náhrad trov konania, ako aj vo výroku, ktorým krajský súd úspešnému odporcovi priznal náhradu trov odvolacieho konania. Napokon sťažovateľ kritizuje aj druhý výrok dovolacieho uznesenia najvyššieho súdu, ktorým tento znovu úspešnému odporcovi priznal náhradu trov dovolacieho konania.

68. Ústavný súd už judikoval, že rozhodovanie o náhrade trov je súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05).

69. Obsahom práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. 9. 1997 vo veci *Robins c. Spojené kráľovstvo*).

70. Na druhej strane ústavný súd vyslovil, že rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi je zásadne výsadou týchto súdov. V tom sú vyjadrené atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania. Ústavný súd preto iba celkom výnimočne podrobnejšie preskúmava rozhodnutia všeobecných súdov o trovách konania. Problematika náhrady trov konania by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade extrémneho vybočenia z pravidiel upravujúcich toto konanie, k čomu by mohlo dôjsť najmä na základe takej interpretácie a aplikácie príslušných ustanovení zákona, ktorá by v sebe zahŕňala črty svojvôle (II. ÚS 64/09, III. ÚS 92/09, I. ÚS 119/2012, III. ÚS 151/2013 a pod.).

71. Z uvedených dôvodov rozhodnutie o náhrade trov konania nedosahuje spravidla samo osebe intenzitu predstavujúcu možnosť porušenia základných práv a slobôd bez ohľadu na to, akokoľvek sa môže účastníka konania citeľne dotknúť. Ústavný súd pri posudzovaní problematiky trov konania, t. j. problematiky vo vzťahu k predmetu konania pred všeobecnými súdmi akcesorickej, postupuje nanajvýš zdržanlivo a k zrušeniu napádaného výroku o trovách konania sa uchýľuje iba výnimočne, napr. keď zistí, že došlo k porušeniu práva na súdnu ochranu (spravodlivý proces) extrémnym spôsobom alebo že bolo zasiahnuté aj iné základné právo (m. m. II. ÚS 78/03, II. ÚS 31/04, IV. ÚS 45/06, I. ÚS 156/2010, IV. ÚS 40/2011).

72. Zmyslom a účelom inštitútu náhrady trov konania pred všeobecným súdom je poskytnúť úspešnému účastníkovi náhradu tých trov konania, ktoré účelne vo vecnej a časovej súvislosti s konaním musel alebo bude musieť nepochybne zaplatiť, pričom by ich nemusel zaplatiť, ak by tu nebolo konanie pred všeobecným súdom. Výnimky z tohto pravidla musí ustanoviť zákon; tieto sa musia uplatňovať len za splnenia všetkých zákonom ustanovených podmienok a skôr reštriktívne, napr. takou výnimkou je nepriznanie náhrady trov konania podľa § 150 OSP [(teraz § 257 Civilného sporového poriadku) porovnaj

napr. II. ÚS 31/04; uznesenie najvyššieho súdu z 23. februára 2011 vo veci sp. zn. 5 M Cdo 7/2010, 18/2010].

73. Podľa sťažovateľa v konaní „*bolo... preukázané, že skutočné trovy právneho zastúpenia štátu boli približne desaťnásobne nižšie ako náhrada priznaná prvostupňovým súdom*“, ktorú následne krajský súd potvrdil a aj o sume náhrady trov odvolacieho konania rozhodol použitím rovnakého spôsobu výpočtu. Napokon aj dovolací súd v uznesení o odmietnutí sťažovateľovho dovolania priznal odporcovi náhradu trov konania vypočítanú podľa žalovanej sumy.

74. Z vyžiadaného spisu okresného súdu vyplýva, že tento postupoval pri výpočte náhrady trov konania úspešného odporcu podľa § 9 ods. 1 a § 10 ods. 1 vyhlášky. Sťažovateľ v odvolaní namietal s poukazom na zmluvu o právno-poradenských službách uzavretú medzi odporcom a jeho právnym zástupcom na účel zastupovania v spore vyvolanom sťažovateľom. Z obsahu uvedenej zmluvy vyplývalo, že odmena pre právneho zástupcu bola dohodnutá na báze hodinovej odmeny, a to v sume 165,97 €. K tomu sťažovateľ v odvolaní zdôraznil, že „*na to, aby žalovaný bol povinný zaplatiť svojmu právnenému zástupcovi sumu 1 818 503,89 eur podľa Zmluvy o právnych službách, by právny zástupca žalovaného musel stráviť poskytovaním právnych služieb žalovaného vyše 9 130 hodín*“. K odvolaniu sťažovateľ pripojil aj text predmetnej zmluvy uverejnený v Centrálnom registri zmlúv (č. l. 245 – 249).

75. K predmetnej odvolacej námietke krajský súd uviedol, že pri určovaní náhrady trov právneho zastúpenia súd postupuje „*nezávisle od... dohodnutej odmeny*“ medzi právnym zástupcom a klientom.

76. Krajský súd teda potvrdil sumu náhrady trov konania za jeden úkon právnej služby určenú okresným súdom a aj sám pri výpočte sumy náhrady trov odvolacieho konania postupoval podľa tzv. advokátskej tarify, ktorá náhradu trov konania zvyšuje s rastom hodnoty sporu. K tomuto postoju krajský súd pristúpil napriek skutočnosti, že sťažovateľ v odvolaní tvrdil a fotokópiou zmluvy medzi odporcom a jeho právnym

zástupcom aj preukazoval, že skutočná odmena právneho zástupcu za jeden úkon právnej služby musela byť nevyhnutne nižšia.

77. Obdobne najvyšší súd odporcovi „priznal... náhradu trov dovolacieho konania spočívajúcu v odmene advokátskej kancelárie za jeden úkon právnej služby... a to vypracovanie vyjadrenia... k dovolaniu navrhovateľa... Základnú sadzbu tarifnej odmeny za tento úkon právnej služby určil dovolací súd podľa § 10 ods. 1 vyhlášky...“.

78. Právny názor krajského súdu (a obsahovo aj najvyššieho súdu), podľa ktorého v takomto prípade nie je podstatný obsah zmluvných dojednaní medzi klientom a právnym zástupcom, ale vyhláškou stanovená odmena, na ktorú odkazoval aj v tom čase účinný § 151 ods. 5 OSP, je podľa názoru ústavného súdu v okolnostiach súdenej veci ústavne nekonformný.

79. Podľa § 142 ods. 1 OSP účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, súd priznával náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal.

80. Podľa § 151 ods. 5 OSP trovy konania určoval súd podľa sadzobníkov a podľa zásad platných pre náhradu mzdy a hotových výdavkov. Určiť výšku trov môže predseda senátu alebo samosudca až v písomnom vyhotovení rozhodnutia.

81. Krajský súd i najvyšší súd opomenuli konfrontovať § 151 ods. 5 OSP s právnou normou priznávajúcou plne úspešnému účastníkovi náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi neúspešnému, teda s § 142 ods. 1 OSP. V prejednáwanej veci sa totiž kľúčová požiadavka účelnosti trov úspešnej sporovej strany zjavne dostávala do konfliktu s formálnym príkazom, aby konajúci súd určoval trovy konania podľa sadzobníkov. Pre úplnosť ústavný súd dodáva, že v súčasnosti (s účinnosťou od 1. júla 2016) už civilná procesnoprávna úprava rozhodovania súdu o trovách konania (§ 262 až 264 Civilného sporového poriadku) výslovne nenormuje povinnosť súdu vychádzať pri určovaní výšky náhrady trov právneho zastúpenia zo sadzobníkov.

Samozrejme, naďalej (popri úspechu v konaní – § 255 Civilného sporového poriadku) ústredným kritériom náhrady trov konania zostáva preukázanosť, odôvodnenosť a účelnosť ich vynaloženia (§ 251 Civilného sporového poriadku).

82. Účelnosť ako zásadné kritérium rozhodovania o náhrade trov konania bola skutkovo determinovaná dôkazom predloženým sťažovateľom o podstatne nižšej sume skutočne vynaložených výdavkov odporcu za jeden úkon právnej služby poskytovanej právnym zástupcom.

83. Krajský súd k tomu uviedol, že za rozhodujúci nemožno považovať obsah dohody medzi klientom a právnym zástupcom, ale predvídateľnú sumu plynúcu z advokátskej tarify (sadzobníka).

84. Ústavný súd neopomína, že sám v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 435/2013 konštatoval, že „pre rozhodovanie o náhrade trov konania je zásadne bez významu obsah dohody medzi advokátom a klientom o výške odmeny advokáta či o spôsobe náhrady jeho hotových výdavkov (§ 16 ods. 1 advokátskej tarify). Obsah tejto dohody má význam iba pre vzťah medzi advokátom a jeho klientom.“, avšak tento právny názor bol vyslovený v súvislosti s identifikovaným účelom advokátskej tarify, ktorým je „umožňovať na jednej strane úspešnému účastníkovi konania získať náhradu ním vynaložených nákladov v primeranej sadzobníkom vopred určenej výške, ale súčasne na druhej strane aj poskytnúť ochranu neúspešnému účastníkovi pred neprimeranou výškou uplatňovaných trov konania voči nemu“.

85. Zásadná (nie bezvýnimočná) irelevantnosť dohody medzi klientom a advokátom teda nie je samoučelná. Má chrániť pred neprimeranosťou obe sporové strany. Výnimka bezpochyby prichádza do úvahy práve vtedy, keď je dohoda klienta a advokáta dôkazom, že vyčíslené trovy úspešnej sporovej strany sú neprimerané. Nemožno uprednostniť v právnych predpisoch (sadzobník) vyjadrenú predstavu normotvorcu o sume účelných trov za jeden úkon právnej služby, ak predložené dôkazy vedú k zisteniu, že úspešný účastník vynaložil na účel právneho zastupovania podstatne nižšiu sumu. Striktné zotrvávanie

na aplikácii § 151 ods. 5 OSP by v takom prípade malo za následok, že suma uložená súdom neúspešnému účastníkovi konania na zaplatenie v prospech úspešného účastníka by už ani nebola náhradou, ale inštitútom, ktorý by sa svojou podstatou približoval bezdôvodnému obohateniu.

86. Citovaný nález ústavného súdu (II. ÚS 453/2013) zamýšľal položiť účinnú zábranu prípadom, keď by si úspešná sporová strana v snahe obohatiť sa na úkor neúspešného účastníka konania uplatnila náhradu trov právneho zastúpenia v sume neprimerane prevyšujúcej hodnoty plynúce zo sadzobníka. V takej situácii právne predpisy nepovažujú za spravodlivé nadmerne zaťažovať neúspešnú sporovú stranu. Prejednávaná vec má však inú skutkovú podobu: úspešná sporová strana vyčíslila náhradu trov právneho zastúpenia podľa sadzobníka, hoci protistrana predložila dôkaz, ktorý má preukazovať podstatne nižšie reálne výdavky odporcu na účel úspešného právneho zastúpenia.

87. Z citovaných odôvodnení rozhodnutí krajského súdu i najvyššieho súdu vyplýva, že nepovažovali za potrebné sa argumentáciou sťažovateľa podrobnejšie zaoberať. Priklonili sa k jednoduchšiemu riešeniu, spočívajúcemu vo výpočte podľa advokátskej tarify. S dôkazom predloženým sťažovateľom sa vysporiadali použitím právneho názoru, ktorý v okolnostiach rozhodovanej veci odporoval jednej zo základných zásad rozhodovania o náhrade trov konania, a to zásade účelnosti. V dôsledku toho došlo podľa názoru ústavného súdu k takému vybočeniu všeobecných súdov konajúcich v sťažovateľovej veci z ustálených a právnou úpravou artikulovaných zásad rozhodovania o náhrade trov konania, ktoré možno charakterizovať ako extrémne, majúce za následok nielen porušenie zákona, ale aj základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu i jeho práva na spravodlivé súdne konanie. Ústavný súd pritom prihliadol aj na kvantifikáciu trov, na ktorých náhradu v prospech odporcu bol sťažovateľ zaviazaný.

88. Výrok rozsudku krajského súdu potvrdzujúci rozsudok okresného súdu vo výroku o náhrade trov konania, výrok rozsudku krajského súdu o náhrade trov odvolacieho konania, ako aj výrok uznesenia najvyššieho súdu o náhrade trov dovolacieho konania z

uvedených dôvodov porušujú základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu (čl. 46 ods. 1 ústavy) i jeho právo na spravodlivé súdne konanie (čl. 6 ods. 1 dohovoru).

89. Sťažovateľ namietal aj porušenie základného práva vlastniť majetok (čl. 20 ods. 1 ústavy) a práva na pokojné užívanie majetku (čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu) výrokmi rozhodnutí krajského súdu i najvyššieho súdu o trovách konania. Ústavný súd však vzhľadom na vyslovenie porušenia základného práva na súdnu ochranu i práva na spravodlivé súdne konanie pri rozhodovaní o trovách konania je toho názoru, že prípadným porušením základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 1 ods. 1 dodatkového protokolu nie je potrebné sa na účel účinnej ochrany sťažovateľovej ústavno-právnej pozície osobitne zaoberať. Preto v tejto časti sťažnosti nevyhovел (bod 6 výroku tohto nálezu).

90. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah.

91. Vzhľadom na to, že ústavný súd dospel k záveru o porušení základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu a jeho práva na spravodlivé súdne konanie, bolo namieste využiť právomoc podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a zrušiť sťažnosťou napadnutý rozsudok krajského súdu v potvrdzujúcom výroku vo vzťahu k náhrade trov prvostupňového konania, a vo výroku o náhrade trov odvolacieho konania (bod 3 výroku tohto nálezu).

92. Pokiaľ ide o napadnuté uznesenie najvyššieho súdu, ústavný súd konštatoval porušenie základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie vo výroku o náhrade trov dovolacieho konania, preto v tejto časti bolo podľa čl. 127 ods. 2 ústavy potrebné uznesenie najvyššieho súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie (bod 4 výroku tohto nálezu).

93. Podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd právoplatné rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah zruší a vec vráti na ďalšie konanie, ten, kto vo veci vydal rozhodnutie, rozhodol o opatrení alebo vykonal iný zásah, je povinný vec znova prerokovať a rozhodnúť. V tomto konaní alebo postupe je viazaný právnym názorom ústavného súdu.

94. V rovine rozhodovania o nároku na náhradu trov konania (právneho zastúpenia) bude povinnosťou krajského súdu i najvyššieho súdu dôsledne vyhodnotiť sťažovateľom predložený dôkaz o dohodnutej odmene právneho zástupcu odporcu za jeden úkon právnej služby z pohľadu účelnosti ako zásady ovládajúcej rozhodovanie o nároku na náhradu trov konania. V kombinácii s počtom odporcom uplatnených úkonov právnej služby potom bude potrebné o náhrade trov prvostupňového konania, odvolacieho konania i dovolacieho konania opätovne rozhodnúť.

V.

Náhrada trov konania

95. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

96. Sťažovateľ v sťažnostnom petite navrhol priznať mu náhradu trov právneho zastúpenia, sumu nevyčíslil.

97. Ústavný súd vzhľadom na výsledok meritórneho prerokovania sťažnosti považoval za potrebné priznať sťažovateľovi náhradu trov konania za dva úkony právnej služby poskytnutej jeho právnym zástupcom, a to za prevzatie a prípravu zastúpenia, ako aj za písomné podanie – sťažnosť.

98. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 14 ods. 1 písm. a) a b) vyhlášky.

99. Úkony právnej služby boli vykonané v roku 2016. Základná tarifa podľa § 11 ods. 3 vyhlášky je 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 858 € pre úkony v roku 2016), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2016 odmenu v sume 143 € a k tomu režijný paušál za jeden úkon v sume 8,58 €.

100. Náhrada trov právneho zastúpenia vo vzťahu k prevzatiu a príprave zastúpenia sťažovateľa, ako aj k podaniu sťažnosti predstavuje 286 €. K tomu bolo potrebné pripočítať dvakrát režijný paušál, teda dvakrát po 17,16 €. Sťažovateľ k sťažnosti nepripojil žiaden relevantný dôkaz o tom, že jeho právny zástupca je registrovaný pre daň z pridanej hodnoty. Preto ústavný súd k sume trov právneho zastúpenia daň z pridanej hodnoty nepripočítal.

101. Sťažovateľ teda má nárok na náhradu trov právneho zastúpenia v sume 303,16 € (bod 5 výroku tohto nálezu), pričom krajský súd a najvyšší súd sú povinné zaplatiť ju spoločne a nerozdielne na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

102. Vzhľadom na znenie čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 17. decembra 2019

Jana Laššáková
predsedníčka senátu